

**TÜRK KAMU YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDE SOĞUK
SAVAŞ SONRASI OLUŞAN YENİ TEHDİTLER**

**NEW THREATS AFTER COLD WAR WITHIN THE
PERSPECTIVE OF PUBLIC ADMINISTRATION**

Burhanettin COŞKUN¹

ÖZ

Soğuk Savaş, iki taraf arasındaki ilişkilerde blokların ve üyelerin davranışlarına yönelik her iki tarafça da kabullenilmemiş, kurallardan uzak ve ilişkilerde bütünüyle zorla üstünlük kurma mücadelesinin benimsendiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde her iki güç tarafından diplomatik yöntemler bir kenara bırakılmış ve anlaşma kurallarının görmezden gelindiği bir ortam meydana gelmiştir. İkinci Dünya Savaşının yıkıcı etkisi sonucunda hem Avrupa hem de Avrupa diplomasisi derin bir çöküntü yaşamıştır. Bu siyasi güçsüzlük ABD ve SSCB'nin Avrupa ve beraberinde dünyanın kaderine yön verecek bir kutuplaşmaya zemin hazırlamıştır. Bu dönemde bu iki uluslararası aktör ülke siyasetlerine ve pakt anlayışlarına şekil vermiş, artan bir ivmeyle güç mücadelesini sürdürmüşlerdir. Bu atmosferde ulus-devlet ve pakt anlaşmaları çerçevesinde dünyanın her bölgesinde yaşayan bir standart kutuplaşmış dünya düzeni bulunmaktaydı. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte meydana gelen siyasi, ekonomik ve askeri olaylarda Varşova Paktı dağılmış ve birçok yeni devlet oluşmuştur. 1990

¹ Yrd. Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İ.İ.B.F. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, burhanettincoskun@osmaniye.edu.tr

* Makale Geliş Tarihi: 25.07.2016
Makale Kabul Tarihi: 09.11.2016

yılıyla birlikte başta teknolojik atılımlarla beraber “küresellik” düşüncesiyle Yeni Dünya Düzeni oluşmaya başlamıştır. Çalışmanın amacı Yeni Dünya Düzeni olarak adlandırılan bu dönemde ortaya çıkan tehdit algılamalarını ortaya çıkarmak ve Türk Kamu Yönetimi açısından bir değerlendirme yapmaktır. Türkiye'nin tehditlere karşı izleyebileceği siyasi, sosyal ve ekonomik politikaları kamusal ve siyasal anlamda değerlendirmek Türk kamusal düzeninin geleceğine yön verebilmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Soğuk Savaş, Yeni Dünya Düzeni, Göç, Uluslararası Terörizm.

ABSTRACT

The Cold War, as a period of struggle to establish the rule adopted in remote and relationship emerges. It can be seen that the block in relations between the two sides and both parties for the behavior of its members not accepted, the rules in force in its entirety. This period has been set aside by both power and diplomatic methods which has occurred in an environment that ignore the rules of the agreement. As a result of the devastating effects of World War II in both Europe and the European diplomacy has experienced a deep depression. During this period, it gave way to the two international pacts and understanding the country's political actors have continued to struggle for power with an increasing acceleration. The atmosphere in the nation-state and the pact there were a standard polarized world order, living in all regions of the world within the framework of agreements. With the fall of the Berlin Wall in 1989 caused political, economic and military events in the Warsaw Pact which was dissolved and formed many new states. Together with the first technological breakthrough in 1990 "globalization" idea began to be formed as the New World Order. The study aims to uncover the threat perceptions that arise during this period called the New World Order and make an assessment in terms of Turkey. Political threats which can be watched by Turkey holds an important place in terms of social and economic policies to give direction to the political will evaluate Turkish public and political sense. We

can say that this region is a priority for the American foreign policy. Therefore, it is important that the state policies toward the region, which has an influence on many states such as the USA do not only influence Middle East policies but also world policies. The USA's target to dominate on the energy resources of Middle East has not changed from the beginning. However, its politics toward the region has changed depending on the periodic conditions. In our study, we have systematically examined the final aims of the USA in the Middle East by taking this periodic conditions into account.

Keywords: Public Management, Cold War, New World Order, Migration, International Terrorism.

1. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ VE YENİ DÜNYA DÜZENİNE GEÇİŞ

Soğuk savaş yılları II. Dünya savaşından başlayarak Almanya'nın birleşmesine kadar geçen süre arasındaki diplomatik olarak kopuk, siyasi dengesizliklerin arttığı, silahlanma ve paktlar etrafında taraf tutma kavgasının izlendiği yoğun kutuplaşma dönemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yoğun kutuplaşma rüzgârı ABD ve SSCB'nin önderliğindeki iki ayrı ideolojinin güç ve gövde gösterileriyle devam etmiştir. 1989 yılına kadar başta silahlanma çabaları ve savaş tehdidi algısı öncelikle göze çarpmaktadır.

Bu dönem içerisinde özellikle II. Dünya Savaşını takip eden dönemde ABD, Avrupa'daki güç dengesini bozan gerçek nedenin ekonomik ve siyasal olduğunun üzerinde durmuştur. Çünkü savaş sebebiyle oluşan yıkım ve felaketler sonrasında savaşın yaşandığı tüm coğrafyada yaşam tam bir felakete dönüşmüştür. Ayrıca düşünülmesi gereken diğer konu ise Fransa, İtalya ve Yunanistan gibi ülkelerde yönetimi ele geçirmesi muhtemel komünist siyasi hareketlerin etkin olduğu hükümet darbeleri veya seçim olasılıklarıyla SSCB'ye yakın olabilecekleri ihtimalidir. Böyle bir ortamda SSCB'nin hegemonyası altına girebileceği değerlendirilen bu ülkelerin Sovyetler tarafında bulunması ve güçlenme olasılığı çok büyük bir hassasiyetle neden olmuştur. ABD bu sorunu ortadan kaldırmak amacıyla 'Marshall Planı' adı verilen bir "Avrupa Kalkınma Projesi"nin başlatılması için harekete geçmiştir. Marshall Planı kapsamında ABD, Avrupa'ya büyük bölümü hibe olmak üzere yaklaşık 100 milyar ABD doları değerinde destek olmuştur. Buradaki en dikkat çekici nokta yardım planında doğu bloku ülkeleri de yer almasına rağmen bu ülkelerce geri çevrilmiş olmasıdır.

Görülen etkisinin merkezinde açıklamak gerekirse en genel ifadeyle, II. Dünya Savaşı sonrasında soğuk savaş dönemini biçimlendiren etmenleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Erdoğan, 2004:70);

- Siyasi ve askeri düzen değişmiş, dünya iki kutuplu bir şekil kazanmıştır.
- Güvenlik ve savunma kavramları yanında SSCB'nin güttüğü tutum nedeniyle "ideoloji" kavramı da kullanılmaya başlanmıştır.
- Uluslararası siyaset küresel bir özellik kazanmıştır.
- Nükleer çalışmalar en önemli belirleyici haline gelmiştir.
- Güvenlik kavramı dönüşüme uğramış ve uzay boyutu da dahil edilmiştir.
- Tarihin hiçbir döneminde görülmemiş şekilde ekonomik başlıklar ağırlık kazanmış, öncelikle ekonomik ilerleme, siyasi güç dengesi, barış ve güvenlik konularından daha öncelikli hale gelmiştir. Görüldüğü gibi devletler için tehdit olarak algılanabilecek konular ve dolayısıyla bir yönetim sorunsalı da karşımıza çıkmış olmaktadır.

SSCB'nin ve bu ülkenin liderliğindeki Varşova Paketi'nin dağılmasından sonra, 1990'ların başından itibaren, zamanın ABD başkanı George Bush'un yeni dünya düzeni olarak tanımladığı bir döneme girilmiştir. 20. yüzyıl içerisinde I. ve II. Dünya Savaşlarının ardından ABD başkanları, yaşanan ortamı "Yeni Dünya Düzeni" olarak adlandırmışlardı. Bu düşüncenin özgün olması bir yana, Bush'un adlandırması kendi içinde doğruluk içeriyordu. Çünkü 45 yıllık Soğuk Savaş deneyiminden sonra tüm dünya alışık olmadığı bir siyasi atmosfere giriyor, ABD de, tek süper güç olmanın getirdiği kendine güven artışını ve şaşkınlığı birlikte yaşayarak, gelecek yeni dönem için stratejiler belirlemeye çalışıyordu (Davutoğlu, 2002: 166).

Uluslararası ilişkiler ve dünya ekonomisinin ilerlemesi tüm dünya için büyük toplumsal çatışmalara sebep olma riski taşımaktadır. Bu bağlamda kuzey-güney ilişkileri dendiğinde büyük çoğunluğu ekvatorun güneyinde yer alan ve dünya nüfusunun üçte ikisini meydana getiren yoksul insanlarla ABD, Avrupa ve Japonya'nın yer aldığı ve kuzey yarımkürede bulunan gelişmiş ülkeler arasındaki çatışma ve işbirliği süreçleri anlaşılmaktadır. Kuzey ülkeleri sanayileşmiş ülkeler olarak da ifade edilen gelişmiş ülkelerdir ve genellikle bunların büyük kısmı kuzey yarımkürede bulunmaktadır. Güney ise geri kalmış, azgelişmiş, gelişmekte olan ve yoksul gibi kavramlarla da ifade edilen ve bazı istisnalar dışında güney yarımkürede yer alan ülkelerdir. Kuzey ve Güney ülkelerinin her bakımdan türdeş olduğunu varsaymak olanağı yoktur. Bu iki

taraf arasındaki ilişkiler zengininin daha zengin yoksulun daha da yoksullaştığı bir kısır döngüye dönüşmüştür (Arı, 1999: 472-473).

Yeni Dünya Düzeni'ne geçişte büyük rolü olan başlıca iki etmen karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi komünist ülkelerin temelindeki ideolojilerin çökmesi ile parçalanma sürecini tetikleyen ve sosyo-politik etmen diye adlandırılan SSCB'nin dağılması olgusudur. İkincisi ise kapitalist ekonomik piyasa araçlarının komünist düzene galip gelmesine destek veren ekonomik etmenlerdir.

Gerçekten de bugün ABD tek küresel aktör olarak görülmektedir. Ancak bu gücün oluştuğu ortamda geleneksel fikirler uluslararası bir bakış açısına ve politikalara dönüşmekte, modern iletişim ve karşılıklı ekonomik zorunluluklar sonucu ulusal ve uluslararası politikalar arasındaki farkları yok etmektedir. Buraya kadar sayılanların sonucunda karşımıza samimi bir uluslararası toplum çıkabilir. Çağımızda totaliter görüşlerin tümü sevindirici bir biçimde gözden düşmüştür. Ancak bu esnada ahlaki değerleri tanımlayan inanç değerleri gerilemiş ve bu ahlaki değerlerin yerini çılgın bir tüketicilik düşüncesi almıştır. İnsanlığın kendisini ve çevresini denetleme gücü akıl almaz bir şekilde artarken maddi beklentilerimiz de bunlarla karşılaştırılmayacak biçimde gelişmiştir (Brzezinski, 1999: 40-41).

Hızlı güç değişimleri, dengelerin zıt yönlerde değişim göstermesi büyük güç çatışmasının nedenlerinden biri olmuştur. Soğuk Savaş sonrası sürecin, hızlı güç değişimlerinden biri olduğu konusunda da görüş birliği vardır. Bu nedenle, birçok yazar için, doğu blokunun dağılmasından sonra "Yeni Dünya Düzeni" olarak adlandırılan bu dönem, gerçekte belirsizliklerin arttığı ve bir geçiş dönemi özellikleri taşıyan bir çeşit yeni dünya düzensizliğidir. Bu dağılma sonrasında ortaya çıkan boşluklarda insanlık adına siyasal sistemlere yönelik olarak birçok tehdit meydana gelmiştir. Araştırmanın bu bölümünde bu yeni tehdit algılamalarına yer verilmiştir.

2. YENİ DÜNYA DÜZENİ İLE OLUŞAN TEHDİTLER VE TÜRKİYE

Soğuk Savaş döneminde tehditlerin büyük oranda karşı bloka dahil olan bir düşman devletten askeri anlamda geleceği düşünülmekte ve güvenlik buna göre kurgulanmaktaydı. Oysa yeni dönemle birlikte bloklardan birisi ortadan kalkmıştır ve insanların akıllarında genel anlamda düşman taraf kavramı bütünüyle sarsılmıştır. Bu durumun ötesinde yeni dönemle pek çok yeni sorun ortaya çıkmış ve ulusların güvenliklerini ciddi şekilde tehdit eder hale gelmiştir. Soğuk Savaş sırasında adeta bloklar arasında dondurulan bu sorunlar soğuk savaşın bitişi ile birlikte dizginlerinden kurtulmuştur.

Soğuk Savaş sonrası ortamda genellikle bölgesel ve etnik çatışmalar büyük çaplı savaşların yerini almış, siyasi ve ekonomik çıkar çatışmaları önemli hale getirmiştir. Avrupa'da belirgin bir tehdit kalmaması, dünya genelinde tehdit kavramının değişerek yerini yeni risklere bırakması sonucunda ABD dışındaki devletler savunma harcamalarını önemli derecede azaltarak, refah ve ekonomilerinin geliştirilmesi için kullanmışlardır (Yılmaz, 2006: 7).

Soğuk Savaş döneminde karşılaşılan ancak devletlerin katı güvenlik düşüncelerini önceliklendirmeleri nedeniyle gündemde bulunmayan, savunma ve askeri odaklı olan ya da olmayan birçok sorun ulusal ve uluslar arası alanda yeni tehdit algılamaları içerisine dâhil olmuştur. Ortaya çıkan bu sorunlar toplumların ve siyasal sistemlerin güvenlik tanımlamalarının anlamını ve tehdit algılamalarının açısını genişletmiş ve dönüşüme uğratmıştır. Önceleri topraklarını genişletmek isteyen bir devlet, diğer devletler tarafından tehdit unsuru olarak algılanırken günümüzde teröre destek veren, çevre kirliliğini artıran, silahsızlanma koşullarına uymayan ya da nükleer silahlardan arınmayan devletler anlamında tehdit unsuru olarak tanımlanmaktadır (Dedeoğlu, 2003:14; Fluri, 2005:13).

Ekonomik ilerleme, serbest piyasa mekanizmalarının yükselişi, artan teknolojik gelişmeler ve ilerlemeler, ulusal sınırların ötesinde insan, mal, hizmet ve sermayenin küresel pazar içinde serbest dolaşımı, bilginin akışkanlığı gibi unsurlar, uyuşturucudan kadın/çocuk ticaretine ve terörizme kadar her türlü yasadışı ticaret ve girişim için yeni fırsatlar doğurmakta ve organize olmuş suçların, yerel ölçekten sınır ötesine ve küresel düzeye taşınmasına neden olmaktadır. Bu olgular aynı zamanda farklı ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasi ve hukuki yapılarından faydalanarak çok yönlü suç organizasyonlarının sayısının çoğalmasına da zemin hazırlamıştır. Ülkelerin demokrasi ve sistem kaynaklı zayıflıkları ile ulaşılması daha kolay bir duruma gelen iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yayılması terörist örgütlerin amaçlarına erişimini kolaylaştırmıştır. Özellikle internetin kontrol edilmesindeki güçlükler, terörist örgütlerin amaçlarına erişimini daha basit hale getirmiştir (Picotti, 2009: 53).

Bunun yanında güvenliğin sürdürülebilirliği düşüncesi insani güvenliğin hayata geçirilmesi ile mümkün olabilir. Zira insanların kendilerini güvende hissetmeleri, toplumun güvenlik politikalarına desteğinin çoğalmasının ötesinde bu önlemlerin başarıya ulaşmalarında da önemli bir faktördür. Bu bağlamda insani güvenlik anlayışı, güvenlik kavramını askeri tehditler sarmalından çıkartıp insanların ve toplumların güvenliği boyutuna taşımıştır (Tadjbakhsh ve Chenoy, 2007: 81-228). Günümüz toplumunun ihtiyacı olan güvenlik düzeyi ile gereksinimleri soğuk savaşın bitmesi ile değişie uğramıştır. Soğuk savaş döneminde sadece bireylerin güvenliğini ön plana çıkaran ve insanların

güvenliğine yönelik eğilimler göz ardı edilmişken, günümüzde gereksinim duyulan husus tam anlamıyla bireylerin güvenliği olmuştur. Gelişmemiş veya gelişmekte olan bir çok ülkede batı dünyasını hedef alan terörist çatışmalar büyük oranda bu durumu açıkça tanımlar niteliktedir (Gough, 2002: 145).

Günümüz koşullarında varılan noktada güvenlik sorununu tanımlayan tehdit algılamaları da değişmiştir. Askeri tehditlerin önemi, ekonomik çıkarlar ve siyasi yaklaşımlar gibi nedenlerden dolayı azalmış bunun yerine yeni tehditler ortaya çıkmıştır. Bu yeni tehditler dünyanın birçok bölgesinde toplumsal, iktisadi ve siyasi anlamda güçlü bir şekilde hissedilmektedir (Bozkurt, 2006: 493).

Günümüz dünyasında tehditlerin özellikleri değerlendirildiğinde, insani güvenliğin bu tehditlerin karakterine daha uygun olduğu söylenebilir. Çünkü insani güvenlik herşeyden önce sınırların tek taraflı olarak askeri önlemlerle korunmasından ziyade bireylerin güvenliğinin sağlanmasına odaklanır. 2000'li yıllardan itibaren dünyanın postmodern tehditlerinin ise sınırların korunması ile önlemesi çok da mümkün görülmemektedir. Hızlı nüfus artışı, silah ve iletişim teknolojilerindeki karmaşık gelişmeler ulusal sınırları aşan yeni tip tehlikeler ortaya çıkartarak güvenlik tehdidi algılarını baş döndürücü şekilde genişletmiştir (Battersby ve Siracusa, 2009: 9). Terörizm bu tehditler içerisinde en ciddi, en kolay karşılaşılabilen ve yakın olanlarından kabul edilmektedir. Terör günümüzde özellikle Fransa, Belçika, Irak, Suriye ve Türkiye gibi ülkelerde eylemlerini artırarak insanların güvenliğini tehdit etmeye başlamıştır. Açıkça görülmektedir ki, yeni dönemde ortaya çıkan bu tehdit unsurları siyasal, ekonomik ve sosyolojik ortamı karmaşıklıştırarak siyasal sistemler üzerinde bir baskı kurmayı amaçlamaktadır.

Toplumsal Tehdit Unsurları ve Kentleşmeye Etkisi

Yeni Dünya düzeninin en fazla düşünülen konularından biri de bireyler arasında artan eşitsizlikler ve gelir dağılımındaki kötüye gidiştir. Günümüzde hem ülkeler arasında hem de kendi içlerindeki gelir dağılımında derin uçurumlar meydana gelmiş durumdadır. Bazı ülkelerde gelir dağılımı oldukça dengeli seyretmekte iken bazılarında dengesizlikler göze çarpmaktadır. Dünya üzerinde kuzey ile güney yarımküre arasındaki gelir dağılımı oranı gittikçe artmaktadır. Orta kesimin gelir durumu, neredeyse her ülkede giderek bozulmakta ve dünya genelinde rant kazançları artarak; büyümeyi ve istihdamı sağlayıcı reel yatırımları engellemektedir. Üretim faktörü olarak sermaye emeğe oranla daha çok pay almakta ve istihdam yapısının bozulması sonucu iş güvencesi sistemleri çeşitli tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır. Ücret seviyelerinde yaşanan eşitsizlikler de her geçen gün daha da büyümektedir (Talas, 1998: 2).

Artan bu eşitsizlik 21. yüzyılın anahtar meselesidir. Mesele Avrupa’da asıl olarak istihdam şeklinde belirirken, ABD’de tümüyle ücret farklılıkları adıyla ortaya çıkmaktadır. Eşitsizlikleri ortaya koyabilmek amacıyla ABD’den birkaç somut gösterge yeterli olabilecektir. Örneğin, 1990’lı yıllara gelindiğinde ABD’de vasıflı işçiler otuz yıllık refah kazanımlarını kaybetmişlerdir. Ücretlerin satın alma gücü 1960’ların başlarındaki düzeye düşmüştür. Ancak bununla birlikte genel müdürlerin gelirleri vasıflı işçilerin gelirlerinin otuz katıyken yüz elli katına fırlamıştır. 1973-1993 yılları arasında üretilen zenginlikteki yaklaşık üçte bir olarak gerçekleşen artıştan nüfusun sadece yüzde 20’si yararlanabilmiş, kalan yüzde 80’inin gelirleri ya aynı kalmış ya da azalmıştır (Kohen, 2000: 59).

Küreselleşme ile beraber kuzey ve güney yarım küre arasındaki ekonomik uçurum gün geçtikçe artmaktadır. Gelişmiş ülkeler tarafından desteklenen küresel işbirliği, gelişmekte olan ülkeler tarafından ise endişe ile karşılanmaktadır. Hızla artan insan nüfusuna karşı azalan doğal kaynaklar ve buna bağlı olarak tarımsal üretim, ekonomideki daralma, göçler, kurumların ve toplumsal ilişkilerin aşınması gelişmekte olan ülkelerdeki çatışma riskini artıracak toplumsal etkilerin başında gelmektedir.

Günümüzde yoksulluk, kaynakların yetersizliği, sınır içi çatışmalar vb. gibi sorunlar göçe neden olmaktadır. Bu göçler yerelden genele ve devamında dünya çapında gerçekleşmektedir. Orta Asya, Doğu Avrupa ve Kuzey Afrika’dan Avrupa’ya yaşanan göç hareketleri önemli bir güvenlik endişesi doğurmaktadır. Bunun sonucunda doğal olarak göç eden insanlar ve göçü yaratan koşullar, uluslar arası bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Günümüzde ülkelerin sınırlarının zayıflaması, göçün kontrol altında tutulmasını zorlaştırmaktadır. Buna ek olarak küreselleşen dünyada göç organize suç örgütlerinin ilgi alanına girmesi, terörizm için zemin oluşturması, etnik çatışmalar ve çevresel tehditlerle etkileşimi günümüz uluslararası ortamında üzerinde durulması gereken bir tehdittir. Ayrıca nüfusu fazla olan ülkeler göçü uluslar arası ilişkilerinde bir güç unsuru olarak kullanabilmektedirler (Vogler, 2003: 58-59).

Ülkemize 2011 yılından bu yana yaklaşık beş milyon Suriyeli sığınmacı geçiş yapmıştır. Hali hazırda Suriye’de devam eden iç savaşın bölgesini de tehdit etmesiyle birlikte Türkiye de etkilenmeye başlamıştır. Bu sığınmacılardan büyük bölümü Türkiye’de bulunan kamplarda barındırılmaktadır. Görüldüğü gibi ülkemiz toplumsal, siyasi ve ekonomik anlamda bir dizi tedbir almak zorunda kalmıştır. Bunların başında İçişleri Bakanlığına bağlı olarak kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğüdür. Buna karşılık büyük bir sayıda sığınmacı Avrupa ülkelerine kaçak yollardan geçmek istemektedir. Bu ise başlıca yasa dışı uluslar

arası örgütlerin iştahını kabartmakta ve yurt içinden ve dışından organize olan kaçakçılık örgütlerinin gizli faaliyetlerini artırmaktadır. Göç hareketleri sebebiyle Avrupa ülkeleriyle yapılan ortak protokoller kapsamında siyasal ve yönetsel anlamda çeşitli tedbirler alınmış, kıyılarda ve sınır kapılarında kolluk gücü daha titiz çalışmaya bağlamıştır. Görüldüğü gibi küresel tehditler göç ve göçe zorlayıcı sebeplerle başlamakta ve çeşitli uluslar arası örgütlerin harekete geçtiği ortamlar oluşmaktadır. Bu etkileşim içerisinde bir araya gelen tehditler Türkiye'nin de göz önünde bulundurması gereken başlıklar içermeye başlamıştır. Göç konusunun yarattığı diğer bir sorun ise kentleşme kabiliyetini zayıflatmasıdır. Türkiye bu konuda başta büyük şehirlerimiz olmak üzere sanayi ve üretimin gerçekleştiği diğer yerlerde de yurtdışından meydana gelen göç akışı nedeniyle yapısal sorunlar yaşamıştır. Son zamanlarda meydana gelen bölgesel Suriye krizinin de etkisiyle Türkiye büyük bir göç almıştır. Türkiye mevcut toplumsal tehditlerin yanında belli bir bütçe ile göçmenlerin barınma, eğitim vb. giderlerini karşılayacak bir dönem içerisine girmiştir. Bu ise yeni reformları ve yapısal-işlevsel düzenlemeleri gündeme gerektirmektedir. Kentleşmenin orantılı gerçekleşmesi sayesinde düzenin modern kamu yönetimi normlarına uygun olarak yerine getirilmesi sağlanmakta ve hızla bu bilinç kamunun tüm kurum ve kuruluşlarına yansıtılmaktadır.

Bulaşıcı Hastalıklar ve Çevresel Tehdit Unsurları

Çevresel güvenlik, bugün ve gelecekte ekosistemdeki yaşamın sürekliliğini sağlayan sistemler ve insan yaşamı için ihtiyaç duyduğu her varlığın tedariki, erişebilirliği ve yönetimi gibi konuların devamlılığı ile yoksulluk ve çatışmaların azaltılması için katkıda bulunan süreçlerin belirlenmesi olarak ifade edilebilir (Hecker, 2011: 12). Bu tanıma göre, çevresel güvenlik düşüncesinin ana özelliğinin ekosistemin korunmasıyla birlikte insanoğlunun çevresel değişimlere karşı hassasiyetinin önlenmesinin amaçlandığı söylenebilir (Barnett, 2007: 5). Bu düşünce ile çevresel güvenlik anlayışını da, bireyden başlayarak ulus devletleri, uluslar arası alanda ise tüm toplumları hatta dünyanın tamamını çevre temelli etkileyen siyasal, sosyal, ekonomik konulara yönelik öneriler sunan bir analiz olarak görebiliriz (Lietzmann ve Vest, 1999: 35).

Çevrenin bir tehdit ve risk alanı olarak güvenlik yaklaşımlarında yer almaya başlaması ilk olarak soğuk savaşın bitiminden itibaren 1990'lı yıllara rastlar. Bu yıllardan itibaren, küresel ısınma tehdidi, deniz seviyesinin yükselmesi, küresel çevre sorunları, kasırga, sel vb. doğal felaketler, su ve toprak gibi yenilenebilir kaynakların yetersizliği ve bunların toplumsal etkileri uluslar arası toplum nezdinde daha çok hissedilir olmuştur (Türk, 2008: 95). Bu tehditlerin oluşmasına sebep ise insanoğlunun doğaya karşı sorumluluklarını tam

anlamıyla yerine getirmemesidir. Sonuçta insanoğlu krizlere göğüs germek zorunda kalmıştır.

Bu tehditlere yönelik organize önlemler ilk olarak ulus devletler tarafından geldiği için bu dönemde çevresel güvenlik daha çok geleneksel güvenlik yaklaşımına sahip bir karakter halini almıştır. Bu nedenledir ki; çevresel güvenlik anlayışı denince o dönemde daha çok doğal kaynakların paylaşımı, kaynak yetersizliği, çevre temelli çatışma ve göç gibi konular akla gelmiştir. Ancak yaklaşımın günümüze kadarki dönüşümüne bakıldığında uluslar arası toplumun yaşadığı siyasal ve toplumsal dönüşümlerle birlikte onun da dönüşüme uğradığı anlaşılır. Sonraki yıllarda çevresel güvenlik anlayışı devlet olgusunu merkez alan yaklaşımdan biraz daha sıyrılarak sorunların çok taraflı uluslararası işbirliği araçlarıyla çözümlenebileceği bir biçime kavuşmuştur. Bu dönemde küresel çevre sorunları, çevre felaketleri ve doğal kaynakların paylaşılması gibi konuların uluslar arası düzeyde işbirliği mekanizmaları ile çözümlenmesinin öneminin ortaya çıktığı görülmeye başlamıştır (Türk, 2008: 95).

Çevresel değişim ve bozulma artık küresel olaylar olarak değerlendirilmektedir. İklim değişikliği, tüketim alışkanlıklarının değişmesi, artan yoksulluk ve kaynakların yetersizliği artık bir devlet sorunu olmaktan çıkmıştır. Devlet sınırlarını aşan göç, nüfus değişimi, hastalık, açlık ve çevreye zarar veren tehditlerdeki artış devletlerin yeteneklerini ve meşruiyetini daraltabileceğinden bu tehditlerin kontrol altına alınması gerekmektedir. Bu sorunlar sonrası azalması muhtemel devlet otoritesi, terörizm ve organize suç örgütleri için uygun zeminin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu tehditler arasında gelişmekte olan ülkeler gelişmiş ülkelere oranla daha çok etkilenmektedir. Çevresel bozulma ve kaynak yetersizliğinin yaratabileceği sosyo-politik etkiler toplumsal veya devletlerarası çatışmalara neden olabilir veya şiddetlendirebilir. Bu nedenlerle çevresel bozulma ve iklim değişikliği devlet güvenliğinden farklı olarak dünya güvenliği ile bağlantılı bir kavram şeklinde değerlendirilmektedir (Vogler, 2003: 45-51).

Günümüzde artan insan, mal ve hizmet hareketleri salgın hastalıklar ve virüsleri de sınır tanımaz hale getirerek insan ve toplumlara zarar verebilecek tehditler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk, kıt kaynaklar ve sınır içi çatışmalar yaşayan ülkelerdeki yaşam koşulları ve bu sebeplerle yaşam koşulları daha iyi olan ülkelere göç etme eğilimi, göç alan ülkelere de buna bağlı olarak ortaya çıkan sağlık sorunlarının yaşanmasına neden olmaktadır. Refah ve sağlık hizmetleri diğerlerinden daha iyi olan gelişmiş ülkeler göçü engellemeyi başarsalar bile ülkelere yönelebilecek sağlık tehditlerini engelleyememektedirler. Son zamanlarda yaşanan iki grip salgını ve AIDS gibi

hastalıkların dünya genelinde sebep olduğu etkiler, salgın hastalıkların da küresel bir tehdit olabileceğini göstermektedir (Aka, 2007: 123-124).

Türkiye’de özellikle 2000’li yıllarda dönemsel olarak görülen salgınlar arasında kuş gribi, deli dana hastalığı, domuz gribi vb. hastalıklar sayılabilir. Bu salgın hastalıkların neredeyse tamamının çıkış noktaları diğer ülkelerdir. Salgın hastalıkların çıkış noktaları diğer ülkeler olmasına rağmen küreselleşmenin sağladığı yer değiştirme ve kolay yayılabilme ortamlarından dolayı virüs ve mikropların yer değiştirebilmesi kolaylaşmıştır. Özellikle hava ve deniz limanlarında yurt dışından transfer edilen insan, mal ve canlıların kontrolleri bir dizi kriz önlemi ile savuşturulmaya çalışılmıştır. Bunun tehdit sonucunda risk derecesi yüksek bir tehdit olarak kabul edilen bir savunma sistemi inşa edilmiştir. Bu salgınların yarattığı ekonomik ve psikolojik etki ülkemizi drinden etkilemiş ve birçok ülkede gerçekleştiği gibi Türkiye için de küresel bir tehdit olmuştur. Salgın hastalıklara karşı yapılan önleyici mücadele politikaları edinilmiş ve vatandaşların etkilenme oranı en aza indirilmiştir.

Organize Suçlar

Organize suçluluk; genel anlamda birden fazla kişinin hiyerarşik düzende, sürekli, disiplinli, kamu düzenini bozduğu varsayılan, aynı amaca yönelik suçları işlemek için oluşturdukları örgütlenmedir (Özek, 1998: 195). Organize suçlar yapılacak faaliyetlerin önceden tespit edilerek tüm ayrıntılarıyla planlanması, zamanlaması, ortak menfaat sağlanması vb. konularda kalkışanları birleştiren, ülke sınırları tanımaksızın ortaya çıkan ve yürütülen yasa dışı faaliyetlerdir. Belirli bir amaçları olan ve çabuk şekil değiştirebilen gizli yapılanmalardır. Bu tip oluşumlar her ülkede kendini gösterebilmekte ve ciddi ekonomik değerlere ulaşabilmektedir.

Küreselleşme ile birlikte artan teknolojik imkanlar, hızlı ulaşım araçları, ekonomik ve ticari ilişkiler sonucu ulusların daha çok yakınlaşmasına paralel olarak suç ve suçlular da uluslar arası bir boyut kazanmıştır. Küreselleşme ile birlikte oluşan iç içe geçmişlik ve karmaşıklık, uluslar arası suç boyutlarının gelişmesini ve değişmesini beraberinde getirerek aynı orandaki suçlarla mücadeleyi de karmaşık ve uluslar arası bir hale getirmiştir. Önceki suçlar ulusal bir sorun niteliği taşıırken artık üzerinde tüm ülkelerin beraber işbirliği içerisinde çalışması gereken bir güvenlik tehdidi oluşmuştur (Öztürk, 2003: 143).

Organize suçluluk bir taraftan hukuk devletini zayıf düşürürken, diğer taraftan özgürlükçü demokrasilerin fırsatlarından yararlanmaktadır. Ülkelerarası serbest dolaşım imkanlarının artması, gümrüklerin liberal kurallar taşıması, bilgi ve seyahat olanaklarının gelişimi buna örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde

hukuk düzenindeki boşluklar veya belirsizlikler de bu suçluluk türünce istismar edilmektedir (Ünver, 1998: 389).

Organize suç örgütleri kendileri için altın fırsatlar sunan küreselleşmenin, bu olanaklarından yararlanmada çok başarılı bir tablo sergilemişlerdir. Artık Asya'da üretilen uyuşturucunun Paris'te pazarlanması, Hollanda'da üretilen kimyasalların Kolombiya'daki tarlalara uyuşturucu kullanımı için ulaştırılması sorun olmamaktadır. Devletler için bulunan sınırlar organize suç örgütleri için neredeyse hiçbir şey ifade etmemektedir. Bu tehditle ilgili göze çarpan belirli bir sınırı, ulusu veya topluluğu olmaması sebebiyle, ulus devlet ve egemenlik anlayışı uluslar arası suç organizasyonlarıyla mücadeleyi zora sokmaktadır. Bu nedenle mücadele için uluslar arası işbirliği, olmazsa olmaz çözüm yollarından en önemlisidir. Bireysel ve toplumsal güvenlik bu şekilde terör ve organize suç organizasyonları tarafından her geçen gün daha fazla risk altında kalmaktadır. Örneğin birçok ülke çağımızda soğuk savaş döneminden daha fazla güvenlik tehdidi altındadır.

Uluslararası organize suç örgütlerinin asıl faaliyet alanları uyuşturucular, kadın ticareti, yasa dışı göç, kumar, kredi kartı/elektronik sahteciliği, silah-insan kaçakçılığı vb. konularda devam etmektedir. Fakat günümüzde siber alanın da bu faaliyetleri kolaylaştırabilmesi sebebiyle suçların ortaya çıkarılması zorlaşmakta ve diğer suç örgütleriyle işbirliği artış göstermektedir. Burada önemli olan nokta, küreselleşme ile birlikte artan yasa dışı göç ve yoksulluk ile beraber uluslar arası suç örgütlerinin faaliyetleri için uygun şartların elde edilmesidir. Bunlara ek olarak elbette en büyük sorun, terör oluşumlarının organize suç organizasyonlarının alanına girerek, faaliyetleri ve eylemleri için mali kaynak sağlaması ve işbirliği içerisinde olmasıdır. Yasa dışı organize faaliyetlerin planlanması, küresel mekanizmaları kullanması ve yaygınlaşması suçun ve suçlunun kimliğinin de küresel olmasına sebep olmuştur. Türkiye başta uyuşturucu, silah ve beyaz kadın ticareti olmak üzere diğer birçok kaçakçılık konularının önlenmesinde çok önemli bir mesafe kat etmiştir. Bu kaçakçılık başlıklarının bir ucunun da uluslar arası veya bölgesel terör organizasyonlarının finansmanına gittiği düşünüldüğünde önemi büyüktür.

Etnik ve Sınır İçi Çatışmalar

Etnik çatışma kavramı, çatışmanın taraflarından en az birisinin kendisini etnik temelde (köken, dil, din, ırk ve çeşitli kültürel unsurlar gibi) tanımladığı ve çatışmanın etnik kimliğe bağlı farklılıklar üzerinden geliştiği bir çatışma şeklidir (Wolff, 2006: 2). Bu tür çatışmalar, bir ülke dâhilinde bir ya da birden fazla etnik grubun, diğer etnik gruplara veya bu grupların baskın konumda bulunduğu devlet otoritesine karşı geniş ölçekli başkaldırışını ifade eder. Buradaki etnik grup kavramı, ortak soy, ortak tarihsel geçmiş veya ortak dil ve kültür gibi temellerde

bir araya gelen ya da organize olan bireyler topluluğuna işaret etmektedir (Yılmaz, 2006: 3). Soğuk savaşın sona ermesi, etnik çatışmalar ile ilgili bilinç düzeyini ve farkındalığı arttırmış olsa da, bu sorun çok daha önceden beri uluslararası ilişkilerin gündem maddeleri arasında yer almaktadır. Nitekim soğuk savaşın sona ermesi ile etnik çatışmaların artan önemini bir arada ele alan iddialara karşı, 1950'lerden beri bu tür çatışmaların sayısındaki artış nedeniyle, soğuk savaşın sona ermesinin etnik çatışmaların artışı ile doğrudan ilişkilendirilemeyeceği ileri sürülmektedirler (Gurr ve Harff, 1994: 10).

Söz konusu çatışmalara, uluslar arası çatışmaları önlemek için kurulan, başta Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere uluslar arası organizasyonlar ve bölgesel kuruluşlar hazırlıksız yakalanmıştır. Ayrıca sınır içi etnik çatışmaların devlet sınırları içerisinde meydana gelmesi sebebiyle konunun iç hukuk meselesi olarak algılanması ciddi boyutlara ulaşmadıkları sürece müdahale edilmesinde gönülsüz davranılmasına neden olmuştur. Fakat sınır içi etnik çatışmalar yerel düzeyde gerçekleşse de, küreselleşme ve artan uluslar arası bağımlılık nedeniyle önlenmesi ve çözülmesi zorunlu hale gelmiştir. Küreselleşme, merkezi otoritede güç kaybı, elverişsiz ekonomik koşullar, sağlanan dış yardım, diğer bölgelerdeki çatışmaların yarattığı yayılma ve örnek etkisi günümüzde yaşanan sınır içi etnik çatışmalara neden olarak gösterilebilir (Yılmaz, 2006: 17-30).

Etnik çatışmalar, çoğu kez sadece taraflarını bağlamakla sabit kalmamaktadır. Yerel sınırlar içerisinde cereyan eden bir "iç sorun" olmanın ötesine taşarak, hızla uluslararası barışı ve güvenliği tehdit eden bir düzeye dönüşebilmektedir. Böylece, bir ülkedeki devlet-içi bir çatışma, uluslar arası krizler ve devletlerarası çatışmalar gibi uluslar arası ilişkilerin yüksek politika konuları arasına girebilmektedir. Gerçekten etnik çatışmaların uluslar arası politika üzerinde çeşitli etkileri vardır. Bu tür çatışmalarda öne sürülen ayrılıkçı iddialar, devletin varlığının temeli olan egemenlik kavramının sorgulanmasına yol açarak devletlerin parçalanmasını teşvik etmekte ve dolayısıyla mevcut devletler sistemini tehdit etmektedir (Kaufmann, 1996: 163).

Etnik kaynaklı iç çatışmaların yanında ideolojik ve dini nedenlerle yaşanan çatışmalar da uluslar arası güvenliği tehdit etmektedir. Önemli olan nokta; etnik, dini veya ideolojik olsun bu sorunların küreselleşen dünyada çok boyutlu bir hal almasıdır. Sınır içi çatışmalar gelişmiş ülkeler tarafından gelişmekte olan ülkeler üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanılabilir. Bunun yanında terör örgütleri, iç çatışmaların yaşandığı ülkelerdeki devlet otoritesinin zayıflaması nedeniyle daha rahat yapılanmakta ve eylemleri için kaynak bulabilmektedir. Sınır içi çatışmaların yasa dışı göçü tetikleme de çok boyutluluğunu gösteren diğer bir olgudur. Bu yüzden siyasal gücün halk arasında yaşanabilecek muhtemel ayrışmaları önceden kestirmesi ve buna karşın hiçbir şekilde bunun

istismar edilmemesini sağlaması gerekmektedir. Türkiye tam anlamıyla bir kültür, dil, din, gelenek, ırk vb. bir çok değişik kültürün içiçe geçtiği ve bu yüzden güçlü bir nüfus kaynaşmasının yaşandığı ender ülkelerdendir. Kam düzeninde bu karakteristiği göz önünde bulundurarak geliştirilecek reformlar topyekün refaha ulaşmayı ve toplumsal huzurun devamlılığını sağlayacaktır. Etnik çatışmaların ülkede oluşmasına imkan sağlayacak her türlü sinsî oluşum derhal etkisiz hale getirilecek şekilde kamusal düzenin sağlıklı sürdürülmesi gerçekleşecektir.

Kitle İmha Silahlarının Kontrolde Çıkması Riski

Teknolojik gelişmeler Kitlesele İmha Silahlarını (KİS) daha karmaşık bir yapıya büründürdüğü için değil, daha da ötesinde herkesin bu silahları elde edebilme yeteneğini artırmasından dolayı bu tehdidi artırmaktadır. Teknolojinin gücüyle KİS'lerin terörist grupların eline geçmesi riski önemli bir güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Soğuk savaş döneminde kısmen kontrol altında bulunan silahlanma, küreselleşme döneminde yerini KİS'lerin yayılmasına ve KİS'leri elde etmeye veya üretmeye çalışan ülkelerin sayısında yaşanan bir patlamaya bırakmıştır. Bu silahlara sahip olmaya veya üretmeye çalışan ülkelerin çoğunluğu, dünyanın her an tetiklenmeye hazır kriz bölgelerinde yer almaktadır.

ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin gibi BM Güvenlik Konseyi ülkelerinin yanında başta İsrail, Hindistan ve Pakistan olmak üzere bazı ülkeler bu silahlara sahiptirler. Cezayir, Beyaz Rusya, İran, Kazakistan, Kuzey Kore, Sırbistan, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Ukrayna gibi ülkeler de bu silahları elde etmek için çaba göstermektedirler. Bazı ülkelerin bu silahları daha uzun mesafelere yollamak için fırlatma vasıtalarını geliştirmeye çalışması ve Çin, Hindistan, Pakistan, İran ve Suriye gibi ülkelerin bu faaliyetlerini denetlemeye kapalı tutarak karşı çıkmaları tehdidi daha vahim hale getirmektedir (Erhan, 2000: 81).

Kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi amacıyla BM bünyesindeki çalışmalardan bağımsız olarak, Avrupa ülkeleri 2002 yılındaki G8 zirvesinde iki önemli girişim kararı almıştır. İlk olarak, küresel işbirliği çerçevesinde kitle imha silahlarının oluşturduğu tehdidin azaltılmasına yönelik olarak uygulamaya konmuş, Sovyetler Birliği döneminden kalma Nunn-Lugar adlı Amerikan programının daha da genişletilmiş şekli olan küresel ortaklık programının yürürlüğe konması kararlaştırılmıştır. Bu programın hedefi silahsızlanma, silahların yayılmasını önleme ve terörle mücadele için gerekli fonu ve işbirliğini sağlamaktır (G8 2010 Raporu, 2010: 2). Görüldüğü gibi dünya KİS'lerin yetkisiz kişilerin eline geçmesi riski ile karşı karşıya kalmıştır. Bu kontrolsüz durum büyük felakete zemin hazırlayabilmesi açısından güvenlik kavramına son

derece tehlikeli bir boyut kazandırmıştır. Ulusları tehdit altına alabilecek potansiyel güçlerin oluşmasının önlenmesi, mevcut olanların muhtemel faaliyetlerinin ortaya çıkarılması ve bireylerin can güvenliğinin korunarak tehdit veya tehditlerden uzak tutulması yönetsel bir zorunluluk olmuştur. Ulusların KİS'lere karşı yürüttüğü çabalarının küresel anlaşma ve protokoller sayesinde bilgi aktarımı yapılması ortak bir strateji ve uzun vadeli güvenlik temini açısından küresel bir kimlik kazanmıştır.

Türkiye yukarıda anlatılan tehdit durumuna karşı teknolojik alt yapısını geliştirmektedir. İlgili araştırma ve geliştirme kuruluşları tarafından ve teknolojik kuruluşlarla verimli teknoloji transferi sağlayabilmektedir. KİS'lerin ülke içine sokulmaması, etkisiz hale getirilmesi, yüksek teknolojik savunma sistemleri ve yetişmiş liyakatli insanların artmasıyla sağlanabilecektir. Tehdidin bertaraf edilmesi için belli bir bütçenin ciddi bir kapsamda ele alınarak kullanılması gerekmektedir.

Uluslararası Terörizm

Küreselleşme terörizmin temel prensiplerini değiştirmemiş fakat daha yıkıcı bir yetenek kazandırmış ve daha karmaşık ilişkiler geliştirmesine yol açmıştır. Günümüzde terör organizasyonları insanların, malların, hizmetler ile finansın denetimsiz ve serbest dolaşımı sayesinde eylem yapma yetenekleri ve yandaş bulma konusunda çok uluslu ve sınır aşan bir nitelik kazanmışlardır. Buna ek olarak artan iletişim teknolojileri sayesinde örgütlenme modellerini değiştirmişlerdir.

Değişen dünya dengeleri ve uluslar arası ilişkilerdeki farklılaşmalar sonucunda sıcak çatışmalar yerini soğuk çatışmalara terk etmiştir. Bu soğuk çatışmaların gereği olan psikolojik savaş içerisinde bulunan düşük yoğunluktaki çatışmalar terör kavramını da beraberinde getirmiştir. Psikolojik savaşın bir unsuru olan terörizm genellikle geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerin içerisinde sosyal, ekonomik ve kültürle ilgili bir çok alandaki eksikliklerin istismarını çağrıştırmakta ve buna bağlı olarak zaten var olan ya da suni olarak oluşması sağlanan ihtilalci fikir ve hareketleri belli bir maksat dahilinde harekete geçirilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Kuyasgil, 2000: 616).

Devletler, terörizmi hem iç hem de dış politika aracı olarak kullanabilirler. Eski Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkeleri terör örgütlerine çoğu zaman destek vermişlerdir. Soğuk Savaş sonrası bu destek azalsa da tamamen sona ermemiştir. Günümüzde bu durum Ortadoğu'da devam etmektedir. Demokratik devletler de kimi zaman tam destekli olmasa da ticari çıkarları gereği terörist faaliyetlere göz yummaktadır. Devlet destekli terörizm, ateş gücü yüksek

silahlar, para, istihbarat ve eğitim imkânı sağladıkları için son derece tehlikeli ve yıkıcıdır (Başeren, 2006: 7-18).

Terör organizasyonları finanslarını, organize suçun etki alanında da olan ve temel suç teşkil eden uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı ve ticareti, silah ticareti, kitle imha silahı vb. kaçakçılığından sağlamaktadırlar. Bunlara ek olarak, daha az suç içeren tehdit, adam kaçırma, şantaj, hırsızlık, belgede sahtecilik, kredi kartı dolandırıcılığı vb. faaliyetler de finans kaynakları arasındadır (Thachuk, 2006: 60). Günümüzde tüm dünya üzerinde etki ortamı bulunduğu için uluslar arası terörizm, uluslar arası göç ile ilişkili bir sorundur.

Terörizme karşı verilecek mücadele öncelikli olarak uzun vadeli bir perspektifte ele alınmalıdır. Terör olaylarının artması ile yoksulluk, ekonomi, sosyal ve kültürel geri kalmışlık, çoğulcu politika ve demokrasi vb. arasındaki ilişkinin dikkatli bir şekilde yeniden analiz edilmesi gerekmektedir (Svarc, 2008: 44). Küresel terörizmle mücadelede en başta tüm devletler ortak bir tanımlama yapmalı ve daha sonra da her ne sebep olursa olsun terörü desteklememelidirler (Bozkurt, 2006: 557).

Küreselleşme ile birlikte terörizm, klasik anlamının ötesinde yeni ve sinsi bir savaş yöntemine dönüşmüştür. Bu yöntemin asimetrik karakteri ve yapısı gereği en ucuz ve en etkili, yıkıcı gücü son derece gelişmiş, yüksek hareket kabiliyetine sahip ve en önemlisi uluslararası hukuk normlarını tanımayan bir çatışma şekli olduğu düşünüldüğünde, terörist oluşumların kendi aralarında güç birliğine yönelmeleri son derece doğaldır. Bir terör örgütünün amaçlarına ulaşma konusunda dünyadaki tüm terör oluşumlarına istihbarat, lojistik ve eylem desteği verebileceği ya da terör örgütlerini para karşılığı kullanabileceği, küresel tehdidin gelecekteki en önemli ayağını oluşturacaktır. Bu tehdidin giderek insanlığı baskı altına alarak devletlerin sosyal, ekonomik ve politik düzenlerini şekillendirmeye çalışan bir araç olduğu söylenebilir. Türkiye’de de mevcut kamusal sistemin insanların refahı için çalıştırdıkları mekanizmalara soyut ve somut yasa dışı terörist faaliyetler ile etki edilmeye çalışılmaktadır. Bilinçli bir toplum ve sağlam bir siyasal sistem terörizme karşı dik duruş demektir. Terörizmin en yıkıcı etkilerinden biri de terörle mücadele için ülkenin ayracağı bütçedir. Bu bütçenin bilinçli bir şekilde aktarılması, muhtemel terör kaynaklarının ortadan kaldırılması veya baskı altına alınması, mücadelede ihtiyaç duyulacak mevzuatın oluşturulması ve ceza sisteminin caydırıcı etkisinin gözden geçirilmesi kamusal bir sorumluluk olarak siyasal sistemdedir. Bu sosyal bilinç özellikle Türkiye’de son yıllarda gündeme getirilmiş ve ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İki önemli süper devletin ideolojik ve sabırlı bekleyişlerinin galibi batı olmuştur. Batının liberal düşüncesinin galip gelmesinin ardından ortaya çıkan uluslar arası durum, değişim şartlarının her devleti belli oranda etkilediğini göstermiştir. Bu şartların başında devletlerin ekonomik refahlarına giden yolların güvenlik tehditleri ile dolu bir süreç olduğunun kabul edilmesi gelmektedir. Artık ekonomik faaliyetler devletler arasında teknolojik vasıtaların da desteğiyle çok hızlı gerçekleşmeye başlamıştır. Bu ise beraberinde çeşitli güvenlik tartışmalarını da getirmiştir. Toplumların değişimine destekleyici bir katkı sağlayan küresel ortamın dinamikleri ile ortaya beklenmeyen tehdit unsurları çıkmaya başlamıştır. Güvenlik zafiyetlerinin olduğu ortamlarda kolayca beliren ve gayri yasal yollardan beslenen bu unsurlar ülkeleri, bölgeleri ve hatta dünyayı önemli derecede etkisi altına almaktadır.

Uluslararası sistemin bir parçası olan ve sahip olduğu stratejik konumu ile bu değişimlerden etkilenen devletlerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye'nin 1980'lerden sonra liberal bakış açısının etkisiyle ortaya koyduğu dışa açık tutum ülke insanının ekonomik, sosyal ve teknolojik yönelim konularında tutarlı bir yol izlemesi sağlanmıştır. Bu yönelimin olumlu sonuçlarını ortaya koyan çeşitli tartışmalar birçok yazar tarafından ele alınmıştır. Bugün küresel aktörlerin çok kutuplu bir ortamda var olması bölgesel ve yaygın tehditleri de ortak ele alınması gerçeğini ve buna bağlı olarak da kesintisiz barış sürecinin yürütülmesi gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Araştırmada, karşılaşılan tehditler incelendiğinde bunların kamusal düzene yönelik etki alanlarının olduğu fark edilmektedir. Kamu yönetimi ilgi alanına giren reformist, yeniden yapılanmacı ve yönetsel gücün etkin kullanımı konularında bir dönüşüm ve çalışmalar olması artık kaçınılmaz olmuştur. Kamu yönetiminin konusu içine dahil olan bu başlıkların gerek ulusal gerekse uluslar arası ortamda görülmekte olan ulus üstü çabaları birbirine bütünleştirici olarak ele alınmalıdır. Bu çalışmalarını mevcut siyasi sisteme uyarlayan ve güncel tutan anlayışlar tehditlere proaktif bir duruş göstereceklerdir. Başta ekonomik sorunlar olmak üzere, insanlığı tehdit eden ulusal, bölgesel ve küresel sorunların işbirliği ile ortadan kaldırılması zorunlu hale gelmiştir. Yukarıda bahsedilen tehditlerin ortak çıkış noktası küresel karakterleridir. Küresel bir tehdit sadece bir devleti değil örneğin belli bir bölge içerisinde bir çok devleti başta iklim değişimi güvenlik olmak üzere birçok sorunla karşı karşıya bırakabilmektedir. Güvensizliğin küreselleşmesi olarak da adlandırabildiğimiz bu durum tehdidin boyutu hakkında önemli başlıklar içermektedir. Böylesine ciddi durumun doğurduğu zorunluluk insanların güvenliğini çok yakından ilgilendirebilecek politikaların geliştirilmesini tetikleyecektir. Bu zorunluluk, bölgesinde etnik ve iç savaşların sürdüğü Türkiye'nin öncelikli politikası olarak güvenlik konusunda yoğunlaşmaktadır.

Çünkü güvenlik içermeyen bir ülkede çatışma ortamı, bunun sonucunda göç, kontrolsüz ticaret akışı ve öngörülemeyen yasa dışı çeşitli faaliyetler oluşabilmektedir. Tüm bu faaliyetlerin ortaya çıkmasındaki ana sebep güvenlik tartışmalarıdır. Güvenlik tartışmalarının devam ettiği bölgelerde kamusal düzen doğrudan etkilenebilecektir. Bu etkileşim eğitim, barınma, sağlık, refah gibi kamusal ve kolektif konuların bozulmasına neden olabilecektir. İnsanlar önce yerelde, takip eden süre içinde de daha uzak yerlere göç edebileceklerdir. Bu durum kamusal düzenin değişmesi için yeterlidir. Türkiye’de mevcut kamu düzeninin yukarıda sayılan tehditlere karşı hem yapısal hem de işlevsel özellikleri tekrar gözden geçirerek başta nüfus, kentleşme, ekonomik faaliyetler,

Soğuk savaş döneminde yer alan iki kutupluluk artık yerini ABD’nin güç hegemonyasıyla karşı karşıya bulan bir küresel durumla değiştirmiştir. ABD’ye ekonomik olarak rakip olan bölgesel oluşumlar ve diğer gelişmiş ülkeler küresel tartışmalarda dünyanın yeni bir düzene geçmesine ön ayak olmuşlardır. Yeni dünya artık küresel ve teknolojinin değiştirdiği yeni bir kimlik kazanmıştır. Buna karşılık devletlerin sınırları dışındaki kontrol alanı azalmıştır. Bu yüzden mevcut tehdit unsurlarını diğer devletlerle ortak bir çatı altında toplanarak çözmek gerekmektedir. Türkiye’nin de günümüzde yakından hissettiği çeşitli tehditlerin başında komşu ülkelerden kaynaklanan göç ve buna bağlı olarak potansiyel etkileri yer almaktadır.

Kamusal sistemin gelişen durumlar ve bunlara karşı çözüm yollarında yeterli olmaması, ekonomik sorunlar, eğitim ve buna bağlı olarak gelişen krizlerin tetiklediği göç ile kaynaşan sosyal sorunlar kapanması zor yaralar açabilecektir. Bu sorunlar uluslar arası yasa dışı faaliyetlere uygun bir zemin hazırlayabilecektir. Karşılaşılan bu tehditler olası krizlerin habercisi olabileceğinden, kamusal gücün yönetim ve uygulamada esnek çözümler üretmesi gerekmektedir. Bu konuda hantal devlet yapısının da geliştirilerek bürokrasinin tüm engellemelerinin ortadan kaldırılması insan güvenliğinin sağlanmasında önemli bir yer tutacaktır. Siyasal gücün yürüttüğü tüm yönetsel işlevlerde uluslar arası düzeyde bir farklılaşma yaratılarak kamu yönetimi paradigmalarının zamanında önleyici şekilde kullanması, harekete geçmesi ve kamusal düzenin siyasi, ekonomik ve güvenlik zaafiyeti yaşamaması sağlanacaktır. Bu ise beraberinde küçük ve orta ölçekli her türlü krizin bertaraf edilmesinde oldukça etkili olabilecektir. Büyük ve önceden kestirilmesi mümkün olmayan çok şiddetli krizlerde ise işbirliğinin kuvvetlenmesi sayesinde kontrollü bir yönetim ortaya çıkabilecektir. Unutulmamalıdır ki, yukarıda sayılan tehditlerin tamamı ve gelecekte eklenebilecek olası yeni tehditlerin öncelikli hedefi mevcut siyasi sistem başta olmak üzere kamusal işleyişin sekteye uğratılmasıdır. Türk Kamu Yönetiminde reform anlayışı ile sürdürülen ve küreselleşmiş dönüşüm, değişim ve tehdit başlıkları bilinmeli, ülkenin sahip

olduğu siyasal sistem bütünüyle üzerine düşeni yapmalıdır. Türkiye olarak bilgi güvenliği başta olmak üzere sınırlarının güvenliği ve beraberinde bölgesel ve küresel tehditlerin de ele alındığı bir toplum bilinci oluşturulması, bunun yaygınlaştırılması ve sürdürülmesi için politikalar geliştirilmelidir. Uluslar arası tehditler neredeyse her devleti etkilemektedir. Küreselleşmenin ötesinde, kaynaşmış bir dünya toplumu demek buna bağlı olarak uyumun, ekonomik faaliyetlerin, devletlerin güvenlik vb. politikalarının, yönetim anlayışının, krizlerin ve sonuç olarak da savaşların değişmesi demektir. Mevcut siyasi düzenlerin ve kamusal yönetim anlayışının bu çerçevede gelişmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

Aka, H. Burç (2007), “Küresel Güvenlik Bağlamında Sağlık”, Stratejik Öngörü, 11: 122-126.

Arı, Tayyar (1999), Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika (İstanbul: Alfa Yayınları).

Barnett, J., Robert (2007), “Environmental Security and Peace”, Journal of Human Security, 3 (1): 4-16.

Başeren, Sertaç (2006), “Kavramsal Özellikleri ile Terörizm (Tarihi ve Hukuki Boyutları ile)”, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Ankara.

Battersby, Paul, ve Joseph Siracusa (2009), Globalization and Human Security (Maryland, USA: Rowman & Littlefield Publishers).

Bozkurt, G. Saynur (2006), “Küreselleşme ve Terörizm”, Bal, İdris (Der.), Değişen Dünyada Uluslararası İlişkiler (Ankara: Remzi Kitabevi).

Brzezinski, Zbigniew (1999), “Genişlemenin İkilemleri”, Ceylan, Musa (Der.), Yeni NATO Soğuk Savaştan Sıcak Savaşa (Ankara: Ülke Kitapları).

Davutoğlu, Ahmet (2002), Küresel Bunalım (İstanbul: Küre Yayınları).

Dedeoğlu, Beril (2003), Uluslararası Güvenlik ve Strateji (İstanbul: Derin Yayınları).

Erdođdu, Hikmet, (2004), Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve NATO İttifakı (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık).

Erhan, Çağrı (2000), "Çok Taraflı İşbirliğine Geçiş Sürecinde Tehdit Algılamaları ve Uluslararası Mukabele Yöntemleri", Küreselleşme ve Güvenlik Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Fluri, Philipp (2005), "Gözetim ve Rehberlik: Parlamenter Gözetimin Güvenlik Sektörü ve Reformu Açısından Önemi", Aytar, Volkan (Der.), Güvenlik Sektöründe Demokratik Gözetim: Türkiye ve Dünya, 1. Baskı (İstanbul: TESEV Yayınları).

Gough, Mark (2002), "Human Security: The Individual in the Security Question - The Case of Bosnia", Contemporary Security Policy, 23 (3): 145-191.

G8 Report (2010), The G8 Global Partnership Against the Spread of Weapons and Materials of Mass Destruction, Kananaskis Summit.

Gurr, Ted Robert ve Barbara Harff (1994), Ethnic Conflict in World Politics (Boulder: Westview Press).

Hecker, H. Jeanne (2011), "Peace Sustainable Development Through Environmental Security", Hague: Institute for Environmental Security.

Kaufmann, Chaim (1996), "Possible and Impossible Solutions to Ethnic Civil Wars", International Security, 20 (4): 136-175.

Kohen, Daniel (2000), Dünyanın Zenginliği Ulusların Fakirliği (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Dilek Hattatođlu).

Kuyaksil, Ali (2000), "Uluslararası Sistem ve Terör", I. Milletlerarası Doğu ve Güneydođu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Bildiriler, Mart 2000, S. 589-612, Elazığ.

Lietzmann, M. Kurt ve D. Gary Vest (1999), "Environment and Security in an International Context. Environmental Change & Security Project Report", NATO CCMS Pilot Study, (5): 34-48.

Özek, Çetin (1998), Organize Suç, Prof.Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, s.195, İstanbul.

Öztürk, Abdurrahman (2003), “Bir Organize Suç Olarak Karapara Aklamaya Ulusal ve Uluslararası Planda Mücadele”, *Avrasya Dosyası (Güvenlik Bilimleri Özel)*, 2 (9): 143.

Picotti, Lorenzo (2009), “Hazırlık Hareketleri ve İştirakin Genişlemesi”, Genel Rapor, 18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi, 20-27 Eylül 2009.

Svarc, Dominika (2008), “Military Response to Terrorism and the Jus ad Bellum”, *Defence Against Terrorism Review, Centre of Excellence - Defence Against Terrorism*, 1 (1): 44.

Tadjbakhsh, Shahrbanou ve M. Anuradha Chenoy (2007), *Human Security- Concepts and Implications* (New York: Routledge).

Talas, Cahit (1998), “Liberalciliğin Geri Dönüşü ve Yeni Kurumları”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 06.08.1998.

Thachuk, Kimberley (2006), “Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele”, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Ankara*, 57-74.

Türk, Seçil Mine (2008), *Marmara Denizinde Çevresel Güvenlik, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.

Ünver, Yener (1998), *Federal Almanya'da Terör ve Organize Suçluluk ile İlgili Düzenlemeler, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul*.

Vogler, John (2003), “Küreselleşmenin Çevresel Boyutları ve Güvenlik Stratejilerine Etkileri”, *Küreselleşme ve Güvenlik Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara*.

Wolff, Stefan (2006), *Ethnic Conflict: A Global Perspective* (Oxford: Oxford University Press).

YILMAZ, Muzaffer Ercan (2006), Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Etnik atıőmalar, Etnik atıőmaların Nedenleri ve Etnik Barıőın Tesisi (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım).